

je misliti, da za učiteljski stan že zadostuje, če vé učitelj le to, kar mu je pri pouku neobhodno treba vedeti. Brez tega res da ne more izhajati, ker inace sploh ne bi bil sposoben za poučevanje. A mej znanjem in znanjem je velik razloček. Ako je učitelju vsaj to, kar vsak dan v šoli potrebuje, popolnem jasno, tako da že kot v zrcalu vso tvarino pred seboj vidi, tedaj vsaj nekoliko zadostuje svojemu poklicu. Že te jasnosti tvarine pa si ne more prisvojiti brez nadaljnega in natančnega proučavanja, kajti ves čas svojega šolanja učil se je predmetov le površno. Že to delo mu nalaga mnogo truda in napora, torej tudi potrebo nadaljnega izobraževanja. Znano pa je, da se oni, kdor poučuje, tem lažje giblje, čim več znanja si pridobi, t. j. v čim obširnejši meri mu je postala lastna tvarina kakega predmeta. Še le potem more podajati učencem ono hrano, katera jim je najprikladnejša. Takov učitelj ne bo prišel nikdar v zadrego, da bi obtičal v sredi svojega govora, da bi se mu zareklo, ali da bi podajal svojim učencem pogreškov polno duševno hrano. Iz tega razloga je torej neobhodno potrebno, da se učitelj v svojem poklicu neprestano nadalje izobražuje in usovršuje. Zlasti naj to stori v onih strokah, kjer mu manjka še največ jasnosti in bistrosti. (Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

Franc Pirc (v krstnih bukvah: Pierz) r. v Kamniku 20. nov. 1785, mašnik 1813, služboval v Kranjski Gori, pri Fužinah, fajmošter v Pečah l. 1820, v Podbrezjah l. 1830, misijonar v severni Ameriki l. 1835, pokojnik na Kranjskem l. 1873, u. v Ljubljani 22. jan. 1880. — Knjižice njegove so:

a) *Krajnski Vertnar*, ali *Podučenje*, v' kratkim veliko sadnih dreves zarediti, jih z ceplenjam požlahtniti, in lepe verte k velikim pridu zasaditi.

I. Del. Na svetlobo dala cesarska kraljeva družba kmetistva na Krajnskim. Spisal Franc Pirc, Fajmašter per s. Jerneji v Pečah, in tovarš imenvane družbe kmetistva. V Ljubljani, nat. žlahten Kleinmayr. 1830. 8. str. 88. — II. Del. Spisal Franc Pirc, Fajmašter v Podbrezju. 1834. 8. 39. — Pomnoženi II. natis. l. 1845. 8. 125. — III. l. 1863. 8. 112.

V I. delu v 6 razdelkih: od zrejenja sadnih drevesic, požlahtnenja z ceplenjam, od presajenja, oskerblenja rodovitnih dreves v sadnim vertu, od bolezní sadniga drevja; od živali ki so drevju škodlive. V II. delu. Od reje niskiga drevja ali pertlikovcov in posodovcov, in kako perdelano sadje k pridu obračati, de veliko zadene. — Predgovor I. delu se v reči in obliki glasí:

„Spoznati moremo Krajnci! de smo v' reji sadja še deleč zad od drugih dežel, ker dobička, kteriga bi nam dobro sadje perneslo ne porajtamo. Vidi se scer tudi na krajnskim že marskje žlahtno drevje, vender še veliko zemlje prazne leží, ktera bi lahko žlahtno sadje rodila, nam k živežu pomogla in nam perhodke zboljšala. Naši poglavarji in oblastniki, kir dobro vedo, koliko prida pernese deželam, če se veliko dobriga in žlahtniga sadja zasadi, perporočajo in zapovedujejo, drevesa saditi, jih cepiti in skerbeti debi veliko žlahtniga sadja dobili. Vender vse leto ne bo nič zdalo, dokler vi kmetiški gospodarji! ne bote prov spoznali, koliko dobička dobro sadje pernese, in dokler do vertov praviga veselja nimate.

Le pomislite koliko prida vam sadje pernese. Če ga sroviga ali kuhaniga živivate, vam veliko odrine. Če ga posušeniga perhranite, vas ob hudi letui pred lakoto varje.

Če ga v mesto predaste, ali mošt iz njega stlačite, ali pa žganje iz njega skuhate, vam bo veliko zaleglo, in vam bo perhodke povikšalo. Lepo dobro sadje nas tedaj razveseli, nam k živežu pomaga, nam premoženje povikša in nas v hudi letni lakote varje. Perzadevajte si tedaj kmetiški gospodarji! vse perpravne prostore z žlahtnim drevjam zasajati, kir od tega boste sami velik dobiček vživali, in vaši otroci vam bodo hvaležni, in še po smerti bodo radi za vas molili.“

b) Podvčejne kako se morejo te škodlive gosence končati. Od Franc Pirca faimotra u Brezouci. Ljubiana. Kleinmayr. 1834. 8. 16 (Belehrung über den Schaden der Baumraupen).

c) Fr. Pirc misionar v polnočni Ameriki Podbrežanam svojim nekdanjim farmanam na Krajskim iz Noviga Jorka v spomin. V Ljubliani 1836. 12. (cf. Nektare Pesmi 1874 str. 16).

d) Poročila njegova ali o njem donašala so Slovencem razna glasila na pr. Illyr. Bl.; Carniolia II. 1840; Leopoldova družba; Novice, Danica, Drobtince (l. 1850. 1856) itd. — Po c. k. kmetijski družbi prihajali so njegovi spisi največ v Novice na pr. 1843 str. 4. 15. — l. 1844 str. 74 — 80 itd. — V Danici l. 1853 št. 15 nahaja se njegova „Misionska pesem od Otčipve — Indijanov“ (Ko sim svoje bil Indjane — V deželi Mihigan — Imenvane Otovane — Prav vterdil v vernim stan': — Se m' je želja v sercu vnela — K daljnim ajdam se podat', — Tam, kjer vera ni svetila, — K božji čedi jih peljat itd.).

e) Die Indianer in Nord-Amerika, ihre Lebensweise, Sitten, Gebräuche u. s. w. bearb. v. Franz Pierz, kath. Missionär. St. Louis. 1855. 8. 130.

f) V Danici l. 1873 str. 37 je brati: Iz Rič-Prerije v Minesoti pišejo mis. Fr. Pirc: . . . „Tudi jest bi se bil rad z njim (s Čebuljem na Kranjsko) odpravil, si tam groba poiskat. Sepulchrum ultima missio. Le ena reč me je zaderževala. Moja pomenljiva „temperanc“ knjiga še ni bila za tisk gotova. S pomočjo teh bukev, z Božjo milostjo in z enomiselnostjo svojih duhovskih tovaršev želimo v naši deržavi Minesoti napraviti treznostno družbo itd.“ — Oče Pirc v Ljubljani (Dan. 1873 str. 323—331). — Po lastnih in nekterih dušic željah prišle so v posebni knjizici na dan:

g) Nektare pesmi. Zložil in na svitlo dal Frančišk Pirc, severno-amerikanski misijonar. I. in II. pomnoženi natis. V Ljubljani. Tisk. Klein in Kovač. 1874. 8. str. 44. So pa naslednje: Pesem od mojiga popotvanja v Ameriko. Pesem od nove fare svetiga Križa v Ameriki, Podbrežanom v spomin. Opomba. Pesem od ajdovske deklice v Lakroá. Pojasnilo. Pesmica od dobre ovčice. — Na razgled bodi iz priproste, nekda mnoga popevane, tu nekoliko popravljenne od pervega popotvanja v Ameriko (1—76):

1. Kdo bi bil mi to povedal,
Sam b' ne bil nikolj verjel,
De Ameriko bom gledal,
Tukej kranjsko pesem pel?

3. Nič me ni doma žalilo,
Res sim zadovoljen bil,
Dost' ljudi me je ljubilo,
Dosti dobriga sim vžil.

34. Sam sim skusil, kar popišem
Od viharja morskiga;
Vse premišljam in preišem,
Ne dobim strašnejšiga.

2. Pa Gospod, kter' serca viža
In življenja tek mejl,
Me ni pustil bit' brez križa,
Mi na težko pot veli.

4. Bral duhovne sim novice
Iz dežel Amerike,
Božje oznan'vat resnice,
So vžigale v serce me . . .

35. Kadar pridemo na barki
Še čez tavžent ur hoda,
Mirno svet'jo solčni žarki,
Trinajst dni do sred' morja.

36. Kar so se nam prikazale
Ribe kakor truma svinj,
So iz vode poskakvale
Strah nam hodi na spomin.
37. Kmalo so se pridervili
Morski somi proti nam,
So po morju se vozili,
Groza nam popotnikom.
38. Zdaj začnejo morske tice
Okrog barke nam ferfrat',
Milo gledajo nam v lice,
Hoč'jo kaj na znanje dat'.
39. Barkar nam pripoveduje,
Kaj pomeni vse le tó:
Hud vihar nam prerokuje,
De si jasno je nebó.
40. Komaj solnce gre za morje
In zvečer se omračí,
Pride velik piš od borje,
Strašen veter pribučí.
41. Kmalo prigerme valovi,
Vse šumeče je morjé;
Silijo ga zdaj vetrovi
Delat' hribe in goré.
42. Barka se začne gugáti,
Se metáti sem ter tje,
Na vse kraje se sukáti,
Vojskovat' z valovi se.
43. Petkrat tavžent centov teže
Ima barka kakor grad;
Zdaj pa lahko vetru streže,
Kakor listje al' sušmad.
44. Le jo veter privzdiguje,
Zdaj od konca, zdaj s stranjo,
Semtertje jo premetuje
Iz doline na goró.
45. Barkar hlapcem glasno vpíje,
Jim hiti zapoved'vat,
De morjé nas ne zakrije,
Z elementi se vojsk'vat.
46. Drugi v barki so zapertí,
Trepetamo od strahú,
V brezno morja že požerti
Se 'zročujemo Bogu.
47. Upanje nas zapašalo
Preživeti strašno noč;
De b' nam drug' dan solnce s'jalo,
Misliti skor ni b'lo moč.
48. In od straha eden moli,
Križe delati hití;
Drug' plašen stermí okoli,
In ne vé, de še žíví.
49. Bog pa vstavi vse viharje,
Divje umiri on morje,
Strašne smerti nas obvar'je,
Spet nam solnce gori gré.
50. Mi v spominu bo ostala
Vedno tista strašna noč;
Bođ' Gospodu čast in hvála,
De je skazal nam pomoč! . . .

Da nekdanji amerikanski misijonar in častni ud c. kr. kmetijske družbe na Kranjskem, kateri je skozi štirideset let podučeval divje Indijane v krščanstvu in kmetijstvu, pridi-goval zdaj v jeziku indijanskem in francoskem, zdaj v angleškem in nemškem, pisaril tudi kakor Baraga, naposled ni stradal, in da je dobil slovesen pogreb (Dan. 1880 str. 35) ter na grob dostojen spominek, poskrbel je z nekterimi dobrotniki v zlasti preč. g. kanonik A. Zamejic, kteremu bodi v prijetno tolažilo, da Fr. Pirc v hvaležnem spo-minu živí ne le v Evropi, ampak tudi v Ameriki (Danic. 1885. l. 36 — 38).

Juri Jonke r. 17. apr. 1777 v Srednji Vasi (Mitterdorf) na Kočevskem, mašnik l. 1803, fajmošter v Čermošnjicah l. 1813, zlatomašnik v pokoju bival v Kočevji, um. 12. maj. 1864 v Čermošnjicah. Njegov je:

Krajnski Čbelarčik, to je: kratko podučenje čbele rediti, in z' njimi prav ravnati. Iz lastnih skušinj spisal v nemškem, in tudi v krajnski jezik prestavit dal Juri Jonke, Čermošniški fajmašter na Kočevskim, in soud c. kr. krajnske kmetijske družbe. V Ljubljani. Nat. J. Blaznik. 1836. 8. 94.

Nemški knjigi naslov je: „Anleitung zur praktischen Behandlung der Bienenzucht“. Laibach 1836. — Kakor je ta l. 1844 drugič prišla na svetlo: „Theor. u. prakt. Anleitung zur Behandlung u. Pflege der Bienen“; tako je tudi „Krajnski Čbelarčik“

pomnožen in popravljen tiskan bil l. 1844. 8. 115 — prestavil L. P. to je: Lovro Pintar (Glej tudi: Slovenski Bučelarček, spisal Janez Sumper, l. 1871 str. 53). — Po prvem natisu bodi v stvari in besedi na razgled:

Predgovor. „Veliko je že scer némških bukev od čelne reje, v' kterih je vse zapopadeno, kar se od čebél, kolikor je v stanu človeški um njih skrivnostno naturo zmodrovati, govoriti more, pa slovenskih tacih bukev je malo; in še tih, ktere so, se je, zlasti Krajncu, silno težko s pridam poslužiti.

Anton Janša, Gorénic, iz Rodinske fare, čigar čbelnják še dan današnji 60 stopinj od nove Brežniške farne cerkve stoji, je zavolj svoje čbelarske umetnosti tako slovil, de je bil od rance Svitle Cesarice Marije Terezje na Dunaj poklican, de je tam čbelarstvo v očitni šoli učil. Ker sam ni znal pisati, je dal svoj čbelarski uk na svitlobo po Blaži Kumerdeji, Celjskim kresijskim komisarji, ki jih je potlej v krajusko predstavil, z nekterimi perstavki pomnožil, in v Celji leta 1792 natisniti dal Janez Goličnik, fajmašter v Griži na Štajerskim. Te bukvice, ktere so posebno imenitne zato, ko zvirajo od Janša, našiga domorodca, tega velciga vajvoda in očeta čbelarstva, se najdejo tù in tam še med kmetiškim ljudstvom, in bi bile prav dobre, pa so za kmeta malo predolge, in zavolj slabe pisarije grozno težko brati in uméti. Spet druge bukve od čelne reje so bile dane na svitlo v Gradcu leta 1831; pa mémo tega, de so za kmeta vse preobilne, tudi zavolj štajerskiga jezika, in novih čerk, s kterimi so natisnjene, za Krajnca že clo niso.

Druzih slovenskih, Krajncu umevnih bukev od čbelarije pa mende ni.

Po tim tacim, mislim, bi nove bukvice, ktere vsakdanje ravnanje s čbelami, z ozoram na vse čase in kraje kažejo, ne bile odveč. Zato sim sklenil, in scer na vedno nagovarjanje svojih perjatlov, kteri so imeli perložnost od prida in speha moje čbelne reje prepričati se, svoje večletne skušnje, in svoje per čbelarskih opravih nabrano skušeno znanje, z nasvitlodanjem pričijočih, na kratko, kar je mogoče po gôdu zdélanih, in v prav ljudskim, vsakimu umévnim krajnskim jeziku natisnjenih bukvic, tudi drugim manj skušenim čbelarjem razodéti, de bi tako tudi jest perpomogel kaj k reči, ktera se je do zdej premalo čislala, in ne le koristno in pridavno, ampak tudi perjetno in kratkočasno čbelarstvo, ktero bi bilo lahko vsaj v naši, pod pohlevnim podnebjem ustvarjeni deželi, ne le veliko zboljšano, temuč k nar bogatijim perhodkam povzdignjeno, kolikor je v moji môči, budil in potiskal.

Dolzih in visoko pisanih bukev kmet nima časa, in se jih tudi naveliča prebirati, tudi ne more vsiga v glavi obderžati, ker je le ročniga dela vajen, ne pa študiranja in tuhtanja; in svoje kmetavsko delo vnemar pustiti, in se zgol branja in mišljenja vlotiti, tega ne more, in to ni njegov poklic. Glejte, ljubi kmetiči! zato se vam podajo tukaj prav kratke in umevne bukvice, ki jih lahko vsak v kratkim času prebère, in vse v njih zapopadeno, brez de bi si glavo lomil, lahko umé in v spominu ohrani. Desiravno so pa té bukvice kratke, vonder vse v sebi imajo, kar je potreba kmetiškimu človeku vediti od čelne reje, de bo gotov prid iz nje imel. Zato je vse modrovanje in preiskovanje učenih od čebél, in vse, kar le prazno radovednost pase, in v gospodarski prid ne bije, létù izpušeno, in le to ob kratkim povédano, kar čbelar mora vediti, de per svojih čbelah ne bo zgube, ampak dobičik imel. In prav to je za kmeta.

Zato, ljubi čbelarji! berite radi te bukvice, in ravnajte se per svojih opravih s čbelami zvesto po njih, in porok sim vam, de kmalo ne boste imeli uzroka, nad slabim speham svojiga čbelarstva pertožiti se, in ne bo tolikokrat slišati, de s čbelarijo nič ni^a.